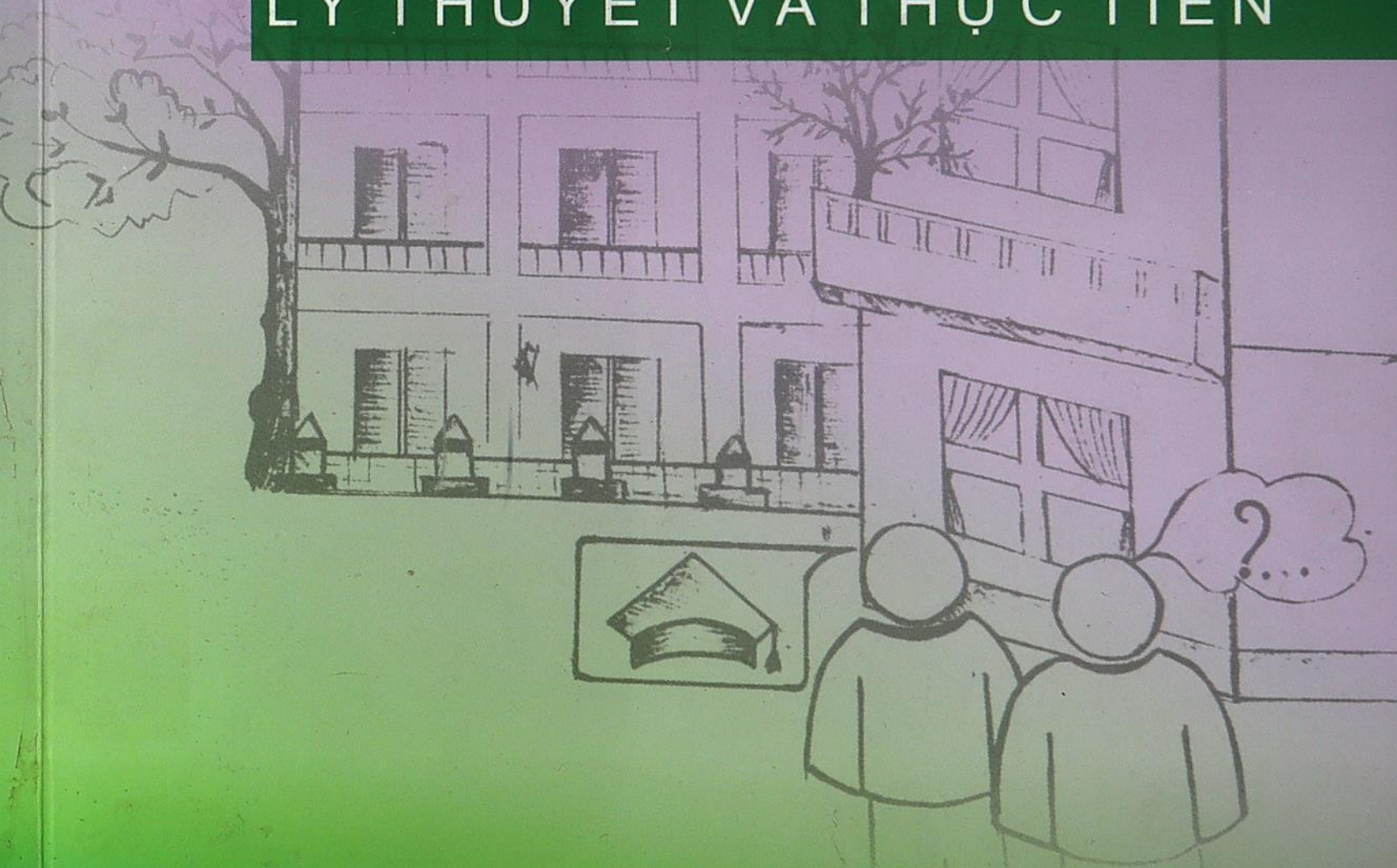

NGUYỄN THỊ HẰNG PHƯƠNG

KỸ NĂNG TƯ VẤN CỦA CỐ VẤN HỌC TẬP

TRONG CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC

LÝ THUYẾT VÀ THỰC TIỄN

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

TS. NGUYỄN THỊ HẰNG PHƯƠNG

Sinh năm 1980

Quê quán: Quảng Bình

Cử nhân Tâm lý học tại ĐHKHXH&NV, ĐHQG Hà Nội (2005)

Thạc sĩ Tâm lý học tại ĐHKHXH&NV, ĐHQG Hà Nội (2009)

Thạc sĩ Lâm sàng Phát triển trẻ em và thanh thiếu niên - Bằng do ĐH Toulouse II, Cộng hoà Pháp cấp - Đào tạo tại ĐHKHXH&NV, ĐHQG HN (2008)

Tiến sĩ Tâm lý học tại Học viện KHXH&NV (2014)

Trưởng Bộ môn Công tác xã hội, Khoa Tâm lý Giáo dục, Trường ĐHSP, ĐH Đà Nẵng

Cố vấn chuyên môn Trung tâm Nghiên cứu, Hỗ trợ Tâm lý Giáo dục và Phát triển cộng đồng CADEAUX, Đà Nẵng

Có hơn 70 bài báo khoa học đã công bố

Chủ trì và tham gia hơn 20 đề tài nghiên cứu khoa học các cấp đã nghiệm thu

CÁC SÁCH KHÁC

1. Giáo trình Tham vấn học đường (2019), NXB Thông tin và Truyền thông
2. Giáo trình Nhập môn Công tác xã hội (2022), Chủ biên, NXB ĐHQG Hà Nội
3. Sách chuyên khảo Cố vấn học tập trong các trường đại học (2012), Trần Thị Minh Đức (chủ biên), NXB ĐHQG Hà Nội.

**KỸ NĂNG TƯ VẤN CỦA CỐ VẤN HỌC TẬP
TRONG CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC
LÝ THUYẾT VÀ THỰC TIỄN**

NGUYỄN THỊ HẰNG PHƯƠNG

**KỸ NĂNG TƯ VẤN CỦA CỐ VẤN HỌC TẬP
TRONG CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC
LÝ THUYẾT VÀ THỰC TIỄN
(Sách chuyên khảo)**

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

MỤC LỤC

QUY ƯỚC VIẾT TẮT.....	11
LỜI NÓI ĐẦU.....	13

Chương 1

TỔNG QUAN NGHIÊN CỨU VỀ KỸ NĂNG TƯ VẤN CỦA CỐ VẤN HỌC TẬP TRONG TRƯỜNG ĐẠI HỌC

1. TỔNG QUAN VỀ HOẠT ĐỘNG TƯ VẤN CỦA CỐ VẤN HỌC TẬP	17
1.1. Đào tạo theo tín chỉ.....	17
1.2. Quan điểm lý thuyết về hoạt động cố vấn học tập	23
1.3. Hoạt động cố vấn học tập trong đào tạo theo tín chỉ	26
1.4. Cố vấn học tập	47
2. KỸ NĂNG TƯ VẤN CỦA CỐ VẤN HỌC TẬP.....	56
2.1. Khái niệm “kỹ năng”	56
2.2. Các quan niệm về kỹ năng.....	56
2.3. Quá trình hình thành kỹ năng	58
2.4. Các mức độ của kỹ năng	59
2.5. Khái niệm “kỹ năng tư vấn”	61
2.6. Kỹ năng tư vấn của cố vấn học tập	68
2.7. Cơ sở xác định các kỹ năng tư vấn của cố vấn học tập.....	79
3. CÁC KỸ NĂNG TƯ VẤN CỦA CỐ VẤN HỌC TẬP	81
3.1. Kỹ năng lắng nghe của cố vấn học tập.....	82
3.2. Kỹ năng đặt câu hỏi của cố vấn học tập	84
3.3. Kỹ năng cung cấp thông tin của cố vấn học tập	87

3.4. Kỹ năng động viên khích lệ của cố vấn học tập.....	90
3.5. Các yếu tố ảnh hưởng đến kỹ năng tư vấn của cố vấn học tập	93

Chương 2

THỰC TIỄN NGHIÊN CỨU KỸ NĂNG TƯ VẤN CỦA CỐ VẤN HỌC TẬP Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC

1. TỔNG QUÁT VỀ TỔ CHỨC NGHIÊN CỨU	101
1.1. Địa bàn nghiên cứu	101
1.2. Khách thể nghiên cứu.....	102
2. THỰC TRẠNG HOẠT ĐỘNG CỐ VẤN HỌC TẬP TRONG CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC.....	103
2.1. Đánh giá của cố vấn học tập và sinh viên về hoạt động cố vấn học tập	103
2.2. Thái độ của cố vấn học tập và sinh viên về hoạt động của cố vấn học tập	103
2.3. Nhu cầu tư vấn của sinh viên	105
3. THỰC TIỄN KỸ NĂNG TƯ VẤN CỦA CỐ VẤN HỌC TẬP TRONG CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC.....	108
3.1. Các kỹ năng tư vấn của cố vấn học tập.....	108
3.2. Hiểu biết của cố vấn học tập đối với các kỹ năng tư vấn.....	109
3.3. Kỹ năng lắng nghe	110
3.4. Kỹ năng đặt câu hỏi.....	116
3.5. Kỹ năng cung cấp thông tin.....	122
3.6. Kỹ năng động viên khích lệ.....	128

Chương 3

CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN KỸ NĂNG TƯ VẤN CỦA CỐ VẤN HỌC TẬP TRONG CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC

1. ẢNH HƯỞNG CỦA NHÓM CÁC YẾU TỐ THUỘC VỀ CÁ NHÂN NGƯỜI CỐ VẤN HỌC TẬP ĐẾN KỸ NĂNG TƯ VẤN	144
2. ẢNH HƯỞNG CỦA NHÓM CÁC YẾU TỐ KHÁCH QUAN BÊN NGOÀI ĐẾN KỸ NĂNG TƯ VẤN CỦA CỐ VẤN HỌC TẬP.....	146
3. HỒI QUY DỰ BÁO MỨC ĐỘ ẢNH HƯỞNG CỦA CÁC YẾU TỐ ĐỐI VỚI HOẠT ĐỘNG TƯ VẤN CỦA CỐ VẤN HỌC TẬP.....	150
4. BIỆN PHÁP NÂNG CAO KỸ NĂNG TƯ VẤN CỦA CỐ VẤN HỌC TẬP	152

4.1. Cơ sở khoa học đề xuất biện pháp.....	152
4.2. Kết quả thực nghiệm tác động	153
5. CHÂN DUNG MỘT SỐ CỔ VẤN HỌC TẬP	160
5.1. Cổ vấn học tập N.P.T.....	160
5.2. Cổ vấn học tập P.H.D	165
5.3. Cổ vấn học tập N.T.H.....	170
TÀI LIỆU THAM KHẢO	178

DANH MỤC BẢNG

Bảng 1.1. Mô tả 8 giai đoạn khủng hoảng theo lý thuyết của Erickson.....	32
Bảng 1.2. Phương hướng phát triển theo Chickering.....	33
Bảng 1.3. Các giai đoạn phát triển đạo đức theo Kohlberg	36
Bảng 4. Phong cách học tập theo Kolb's	42
Bảng 5. Mẫu khách thể tham gia nghiên cứu	102
Bảng 6. Đánh giá về vai trò và hiệu quả tư vấn của cố vấn học tập	103
Bảng 7. Nhận thức của cố vấn học tập về hoạt động cố vấn học tập	105
Bảng 8. Nhu cầu tư vấn của sinh viên	107
Bảng 9. Hiểu biết chung của cố vấn học tập về kỹ năng tư vấn	109
Bảng 10. Hiểu biết của cố vấn học tập về kỹ năng lắng nghe	111
Bảng 11. Những biểu hiện của kỹ năng lắng nghe	113
Bảng 12. Hiểu biết của cố vấn học tập về kỹ năng đặt câu hỏi	116
Bảng 13. Những biểu hiện của kỹ năng đặt câu hỏi.....	120
Bảng 14. Nhận thức của cố vấn học tập về kỹ năng cung cấp thông tin.....	123
Bảng 15. Biểu hiện của kỹ năng cung cấp thông tin.....	124
Bảng 16. Cố vấn học tập tự đánh giá nhận thức về kỹ năng động viên khích lệ	128
Bảng 17. Biểu hiện của kỹ năng động viên khích lệ.....	131
Bảng 18. Mức độ nhận thức và thực hiện các kỹ năng tư vấn của cố vấn học tập.....	135
Bảng 19. Mức độ kỹ năng tư vấn của cố vấn học tập trong trường đại học	138
Bảng 20. Mức độ kỹ năng tư vấn của cố vấn học tập trong từng trường đại học.....	139
Bảng 21. Tương quan giữa hiểu kỹ năng và thực hành thực tế các kỹ năng tư vấn.....	141
Bảng 22. Các yếu tố thuộc về cá nhân người cố vấn học tập ảnh hưởng tới kỹ năng tư vấn	144
Bảng 23: Nhóm các yếu tố bên ngoài người cố vấn học tập ảnh hưởng tới kỹ năng tư vấn	147
Bảng 24. Thứ tự mức độ các yếu tố ảnh hưởng đến kỹ năng tư vấn của cố vấn học tập.....	149
Bảng 25. Nhận định về kỹ năng tư vấn của cố vấn học tập sau tập huấn	156
Bảng 26. Sự thay đổi về kỹ năng tư vấn của cố vấn học tập sau khi tập huấn	158
Bảng 27. Kỹ năng tư vấn của cố vấn học tập N.P.T	163

DANH MỤC BIỂU ĐỒ, SƠ ĐỒ

Biểu đồ 3.1. Nhận định của cố vấn học tập và sinh viên về nhu cầu tư vấn của sinh viên	106
Biểu đồ 3.2. Mức độ kỹ năng tư vấn của cố vấn học tập qua các giai đoạn.....	157
Sơ đồ 3.1. Mức độ thực hiện kỹ năng tư vấn của cố vấn học tập trong thực tế	136
Sơ đồ 3.2. Mối tương quan giữa các yếu tố hiểu biết, tự đánh giá.....	137
Sơ đồ 3.3. Tương quan giữa các kỹ năng tư vấn của cố vấn học tập trong thực tế (theo kết quả bảng kiểm).....	141
Sơ đồ 3.4: Dự báo các mức độ và yếu tố ảnh hưởng đến hoạt động tư vấn của cố vấn học tập.....	151

QUY ƯỚC VIẾT TẮT

BK	Bảng kiểm
CASA	Tổ Tư vấn và hỗ trợ đào tạo
CVHT	Cố vấn học tập
ĐH	Đại học
ĐHĐN	Đại học Đà Nẵng
ĐHKHXH&NV	Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn
ĐHQG	Đại học Quốc gia
ĐHSP	Đại học Sư phạm
ĐLC	Độ lệch chuẩn
ĐN	Đà Nẵng
ĐTB	Điểm trung bình
GV	Giảng viên
GVCN	Giáo viên chủ nhiệm
HN	Hà Nội
KN	Kỹ năng
KNTV	Kỹ năng tư vấn
SV	Sinh viên
TH	Tập huấn
NACADA	Hiệp hội các nhà cố vấn học tập Quốc gia Mỹ

LỜI NÓI ĐẦU

Đào tạo theo tín chỉ là thay đổi tất yếu để giáo dục đại học Việt Nam hòa nhập được với giáo dục thế giới. Đặc biệt nhất của hình thức đào tạo tín chỉ là trao lại quyền chủ động cho người học, vì vậy, có nhiều sinh viên đã có thể ra trường sau 3 năm rưỡi; cùng một thời điểm có thể tốt nghiệp ở hai ngành; ngược lại cũng nhiều sinh viên đã học 7 đến 8 năm nhưng vẫn thiếu số tín chỉ cần thiết. Có thể nói kết quả học tập phụ thuộc vào chiến lược mà mỗi sinh viên đặt ra cho mình, nhưng để làm được việc này, các em cần được tư vấn để hình dung ra kế hoạch học tập cho toàn khóa, thích ứng được với đời sống bậc đại học và lựa chọn được ngành nghề cho tương lai.

Tại Mỹ, từ khi chuyển sang hình thức đào tạo theo tín chỉ (1872), trong mỗi khoa ở các trường cao đẳng và đại học đều có một nhóm cán bộ thực hiện nhiệm vụ giúp đỡ sinh viên được gọi là “cố vấn học tập”. Nhận thấy vai trò quan trọng của hoạt động này, Hiệp hội các nhà cố vấn học tập Quốc gia Mỹ được thành lập (năm 1979), đây cũng là cơ quan quốc gia trong việc chỉ đạo, chịu trách nhiệm về chất lượng, hiệu quả của hoạt động tư vấn.

Ở Việt Nam, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã ban hành “Quy chế đào tạo đại học và cao đẳng hệ chính quy theo hệ thống tín chỉ”, kèm theo quyết định số 43/2007/QĐ-BGD&ĐT, trong đó, chức danh “cố vấn học tập” chính thức được công nhận ở các trường đại học và cao đẳng, nhưng việc thực hiện hoạt động tư vấn còn nhiều lúng túng và hạn chế. Khó khăn với sinh viên là không còn chung trong một lớp từ năm thứ nhất đến khi ra trường để học theo chương trình

của Khoa/nhà trường đặt ra từ đầu khóa học, mà sinh viên phải tự chọn môn học, tự chọn lộ trình cho một kỳ học, năm học và cả khóa học... Và khó khăn của cố vấn học tập là chưa tư vấn được cho sinh viên hiểu rõ về cách đăng ký môn, hủy môn, cách lựa chọn số lượng tín chỉ phù hợp với năng lực cá nhân sinh viên; cố vấn học tập chưa lắng nghe được vấn đề của sinh viên, chưa cung cấp đủ thông tin cần thiết cho sinh viên...

Ở nước ngoài, để được làm cố vấn học tập, họ phải là những người đã được đào tạo từ các ngành trợ giúp như Tư vấn, Tham vấn, Giáo dục, Công tác xã hội và họ có những kỹ năng tư vấn cơ bản như lắng nghe, đặt câu hỏi, nói lời thông cảm... Tuy nhiên ở Việt Nam, cố vấn học tập hiện đang là các giảng viên ở nhiều chuyên ngành kiêm nhiệm, nhiều người vẫn quan niệm “cố vấn học tập” là tên gọi mới của nhiệm vụ cũ “giáo viên chủ nhiệm” nên đã làm giảm vai trò, trách nhiệm của cố vấn học tập. Chính các cố vấn học tập cũng chưa nhận thức rõ vai trò, nhiệm vụ của mình nên hoạt động tư vấn của cố vấn học tập chưa được đánh giá là hiệu quả.

Về mặt thực tiễn, cố vấn học tập đóng vai trò quan trọng trong đào tạo theo tín chỉ, là người định hướng, tư vấn cho từng sinh viên hiểu việc học tập của mình; là cầu nối giữa sinh viên với các Khoa/Phòng, Ban... nhưng về mặt lý luận, ở Việt Nam chưa có nghiên cứu nào về hoạt động của cố vấn học tập, về những yếu tố ảnh hưởng đến hoạt động tư vấn và kỹ năng tư vấn của cố vấn học tập.

Như vậy, cố vấn học tập có vai trò quan trọng trong đào tạo theo tín chỉ; thực tiễn thực hiện hoạt động cố vấn học tập còn nhiều lúng túng, hạn chế và từ việc chưa có nghiên cứu nào về vấn đề này, cuốn sách “Kỹ năng tư vấn của cố vấn học tập trong các trường đại học - Lý thuyết và thực tiễn” góp phần mô tả thực trạng kỹ năng tư vấn của các cố vấn học tập đã, đang sử dụng trong quá trình trợ giúp sinh viên, các yếu tố ảnh hưởng đến kỹ năng tư vấn. Qua đó, đề xuất các phương án hỗ trợ nâng cao kỹ năng tư vấn cho đội ngũ cố vấn học tập.

Để hoàn thành được công trình, em xin trân trọng biết ơn Giáo sư, Tiến sĩ Trần Thị Minh Đức đã dẫn dắt, tận tình hướng dẫn và có những góp ý quý báu về khoa học dành cho tác giả. Xin bày tỏ lòng biết ơn đối với gia đình, thầy cô, bạn bè đã luôn động viên, hỗ trợ em để mọi khó khăn đều đã trôi qua, để chào đón những thuận lợi và may mắn.

Trong quá trình biên soạn, mặc dù tác giả rất cố gắng song cuốn sách không tránh khỏi những thiếu sót. Tác giả rất mong nhận được ý kiến đóng góp phản hồi của độc giả để cuốn sách được hoàn thiện hơn trong những lần tái bản sau.

Đà Nẵng, 14/2/2022

Nguyễn Thị Hằng Phương